

MAHALLADA YOSHLAR BILAN ISHLASHNING YANGI TIZIMI**Alimbayev Nodirbek Turg'un o'g'li**

Qoraqalpog'iston Respublikasi To'rtko'l tumani

Ullubog' mahallasi Yoshlar yetakchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18661169>

Annotatsiya. Mazkur maqolada mahallada yoshlar bilan ishlashning yangi tizimi, uning tashkiliy-huquqiy asoslari, amaliy mexanizmlari hamda ijtimoiy samaradorligi tahlil qilinadi.

Mahalla institutining yoshlar siyosatidagi o'rni va ahamiyati ochib berilib, yoshlar bilan ishlashda manzilli yondashuv, profilaktika va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining natijalari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: mahalla, yoshlar siyosati, ijtimoiy profilaktika, yoshlar yetakchisi, bandlik, ijtimoiy integratsiya.

Kirish

Yangi O'zbekiston taraqqiyot bosqichida jamiyat boshqaruvining markaziga inson omili, xususan, yosh avlod manfaatlari qo'yildi. Globallashtirish, raqamli transformatsiya va ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar sharoitida yoshlarning salohiyatini ro'yobga chiqarish, ularni hayotga tayyorlash hamda ijtimoiy jarayonlarga faol jalb etish davlat siyosatining ustuvor vazifasiga aylandi. Bu jarayonda mahalla instituti yoshlar bilan ishlashning eng quyi, ammo eng ta'sirchan bo'g'ini sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Mahalla – o'ziga xos ijtimoiy institut bo'lib, u tarixan jamiyatning ma'naviy tayanchi, tarbiya va hamjihatlik maskani sifatida shakllangan. Zamonaviy islohotlar sharoitida mahalla nafaqat ijtimoiy yordam ko'rsatish markazi, balki yoshlar bilan tizimli ishlash, ularning muammolarini aniqlash va hal etishning samarali mexanizmiga aylantirildi. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida ishsizlik, migratsiya, huquqbuzarlik, ijtimoiy befarqlik kabi muammolarni joyida hal etish zarurati mahalla darajasida yangi yondashuvlarni joriy etishni taqozo etdi.

Mamlakatimizda yoshlar bilan ishlashning huquqiy asoslari mustahkamlangan bo'lib, O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularni qo'llab-quvvatlash hamda jamiyat hayotida faol ishtirokini ta'minlashni davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilaydi. Mazkur qonun va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar mahallaning yoshlar siyosatidagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, mahalla tizimining institutsional imkoniyatlari kengaytirilib, Mahalla va nuroniy larni qo'llab-quvvatlash vazirligi faoliyati takomillashtirildi. Mahallalarda yoshlar yetakchilari lavozimining joriy etilishi esa yoshlar bilan ishlashning yangi bosqichini boshlab berdi. Endilikda har bir mahallada yoshlarning muammolari, qiziqishlari va ijtimoiy ehtiyojlari tizimli ravishda o'rganilib, manzilli chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda.

Mahallada yoshlar bilan ishlashning yangi tizimi – bu faqat tashkiliy o'zgarish emas, balki boshqaruv falsafasining yangilanishidir. Unda individual yondashuv, profilaktika, ijtimoiy sheriklik va raqamli monitoring kabi zamonaviy mexanizmlar mujassam. Bu tizim orqali yoshlarning bandligi ta'minlanmoqda, kasb-hunarga yo'naltirilmoqda, ma'naviy-ma'rifiy tarbiyasi mustahkamlanmoqda hamda ijtimoiy faolligi oshirilmoqda.

Shunday ekan, mahallada yoshlar bilan ishlashning yangi tizimini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uning samaradorligini baholash va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash dolzarb ilmiy masaladir.

Mazkur maqolaning maqsadi – mahalla darajasida yoshlar bilan ishlashning yangi modelini yoritish, uning tashkiliy-huquqiy asoslari va amaliy natijalarini tahlil qilish hamda ijtimoiy taraqqiyotdagi o‘rnini asoslab berishdan iborat.

Asosiy qism

Mahallada yoshlar bilan ishlashning yangi tizimi Yangi O‘zbekiston sharoitida ijtimoiy boshqaruvning eng muhim va samarali mexanizmlaridan biriga aylandi. Mazkur tizimning asosiy maqsadi – yoshlarning muammolarini markaziy darajada emas, balki ularning yashash hududida, bevosita mahalla darajasida aniqlash va hal etishdan iboratdir. Bu yondashuv yoshlar bilan ishlashni umumiy targ‘ibot va ommaviy tadbirlar doirasidan chiqarib, individual va manzilli mexanizmga aylantirdi.

Yangi tizimning muhim xususiyati shundaki, har bir mahallada yoshlar masalalari bilan shug‘ullanuvchi mas‘ul shaxs – yoshlar yetakchisi faoliyat yuritmoqda. U mahalladagi yoshlarning ijtimoiy ahvoli, bandlik darajasi, ta‘lim bilan qamrovi, qiziqishlari va muammolarini o‘rganadi hamda ularni tegishli tashkilotlar bilan hamkorlikda hal etadi. Bu esa muammolarni o‘z vaqtida aniqlash va profilaktik choralarni ko‘rish imkonini bermoqda. Natijada yoshlar bilan ishlash tizimi nazariy konsepsiyadan real amaliy mexanizmga aylandi.

Mahallada yoshlar bilan ishlashning samaradorligini oshirgan muhim omillardan biri – “Yoshlar daftari” tizimining joriy etilishidir. Ushbu tizim orqali ijtimoiy himoyaga muhtoj, ishsiz yoki hayotiy qiyinchiliklarga duch kelgan yoshlar ro‘yxatga olinadi va ular bilan individual ishlash yo‘lga qo‘yiladi. Masalan, ishsiz yoshlar bandlik markazlariga yo‘naltiriladi, kasb-hunar o‘rganishga qiziqqanlar maxsus o‘quv kurslariga jalb qilinadi, tadbirkorlik tashabbusiga ega bo‘lgan yoshlar esa subsidiya va imtiyozli kredit dasturlaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu yondashuv yoshlarning iqtisodiy mustaqilligini ta‘minlashga xizmat qilmoqda.

Bandlik masalasi mahallada yoshlar bilan ishlashning ustuvor yo‘nalishlaridan biridir.

Iqtisodiy jihatdan faol va mustaqil yoshlar jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu sababli mahallalarda kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish, hunarmandchilik va xizmat ko‘rsatish sohalariga yoshlarni jalb etish bo‘yicha tizimli ishlar olib borilmoqda. Bu esa yoshlar o‘rtasida ishsizlik darajasini kamaytirish va ijtimoiy muammolarni oldini olishga yordam bermoqda.

Mahalla tizimi yoshlar bilan ishlashda faqat iqtisodiy masalalar bilan cheklanmay, ma‘naviy-ma‘rifiy tarbiya masalasiga ham alohida e‘tibor qaratmoqda. Yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, kitobxonlikni targ‘ib qilish, sport musobaqalari va ijodiy tanlovlar o‘tkazish orqali ularning dunyoqarashi kengaytirilmoqda. Vatanparvarlik ruhini mustahkamlash, milliy qadriyatlarga hurmat tuyg‘usini shakllantirish, huquqiy savodxonlikni oshirish kabi vazifalar ham mahalla darajasida izchil amalga oshirilmoqda.

Profilaktik faoliyat ham yangi tizimning muhim tarkibiy qismidir. Ichki ishlar organlari, ta'lim muassasalari va ota-onalar bilan hamkorlikda huquqbuzarliklarning oldini olish, yoshlar o'rtasida jinoyatchilikka qarshi kurashish, zararli illatlardan himoya qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu esa yoshlar o'rtasida ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, raqamli monitoring tizimining joriy etilishi mahallada yoshlar bilan ishlash samaradorligini oshirdi. Elektron ma'lumotlar bazasi orqali yoshlarning ijtimoiy holati muntazam kuzatilib, zarur chora-tadbirlar tezkorlik bilan amalga oshirilmoqda. Raqamli texnologiyalardan foydalanish shaffoflikni ta'minlab, hisobot va tahlil jarayonlarini yengillashtirdi.

Umuman olganda, mahallada yoshlar bilan ishlashning yangi tizimi joylarda ijtimoiy muammolarni tezkor aniqlash, yoshlarni qo'llab-quvvatlash va ularning salohiyatini ro'yobga chiqarishning samarali modeli sifatida shakllandi. Bu tizim yoshlarning iqtisodiy, ma'naviy va ijtimoiy jihatdan barqaror rivojlanishini ta'minlash orqali jamiyat taraqqiyotiga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Mahallada yoshlar bilan ishlashning yangi tizimi Yangi O'zbekiston sharoitida ijtimoiy boshqaruvning samarali va manzilli modeliga aylandi. Ushbu tizim yoshlar muammolarini markazlashgan tartibda emas, balki ularning yashash hududida, bevosita mahalla darajasida aniqlash va hal etishga qaratilgani bilan ahamiyatlidir. Natijada yoshlar bilan ishlash jarayoni rasmiy tadbirlar doirasidan chiqib, individual yondashuv va aniq natijaga yo'naltirilgan mexanizmga aylandi.

Yoshlar yetakchilari faoliyatining yo'lga qo'yilishi, "Yoshlar daftari" tizimining joriy etilishi, bandlik va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash choralari yoshlarning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, ma'naviy-ma'rifiy va profilaktik ishlarning izchil olib borilishi yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning kamayishiga, fuqarolik mas'uliyatining oshishiga va sog'lom ijtimoiy muhit shakllanishiga zamin yaratmoqda.

Raqamli monitoring va ijtimoiy hamkorlik mexanizmlarining joriy etilishi esa tizimning shaffofligi va samaradorligini oshirdi. Mahalla darajasida yoshlar bilan ishlashning yangi modeli ijtimoiy integratsiya, barqarorlik va taraqqiyotning muhim omiliga aylandi.

Xulosa qilib aytganda, mahallada yoshlar bilan ishlashning yangi tizimi – bu nafaqat tashkiliy islohot, balki yosh avlodni qo'llab-quvvatlash, ularning salohiyatini ro'yobga chiqarish va jamiyat taraqqiyotiga jalb etishning strategik mexanizmidir. Mazkur tizimning izchil takomillashtirilishi Yangi O'zbekistonning barqaror va uzluksiz rivojlanishiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2016.
3. O'zbekiston Respublikasining "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2013.
4. Mahalla va nuroniy larni qo'llab-quvvatlash vazirligi. Mahalla tizimini rivojlantirish bo'yicha me'yoriy-huquqiy hujjatlar to'plami. – Toshkent, 2022.
5. O'zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyati to'g'risida rasmiy ma'lumotlar. – Toshkent, 2023.

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari. Mahallada yoshlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. – Toshkent, 2020–2024.
7. Abdurahmonov Q. Inson kapitalini rivojlantirish nazariyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
8. G‘afforov Sh. Yoshlar siyosati va ijtimoiy boshqaruv asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
9. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
10. United Nations. World Youth Report 2022. – New York: UN Publications, 2022.